

ΤΑ ΦΥΛΑ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Α) Προαναγνωστικό στάδιο – Προετοιμασία

- Διαβάστε τα ακόλουθα αποσπάσματα από άρθρα ψυχολόγων για το ρόλο της γυναίκας και του άνδρα σήμερα και τις αλλαγές στο θεσμό της οικογένειας.

«Ποιος είναι ο νέος ρόλος της γυναίκας σαν μητέρας και σαν συζύγου;»

«Όσο κι αν φαίνεται σε έναν εξωτερικό παρατηρητή παράλογο, βλέπεις πολλές φορές γονείς που λένε στα παιδιά τους «για σας δουλεύουμε, για να ζήσετε καλύτερα αύριο», και απουσιάζουν όλη την ημέρα από το σπίτι, όπως πριν λίγες μέρες που ήρθε μια μητέρα στο ιατρείο και μου έλεγε ότι επιστρέφει στις 8 μ.μ. επειδή την αναγκάζουν να κάνει υπερωρίες! Όμως ο γιος της στην αρχή της εφηβείας, αφ' ότου εκείνη απουσιάζει, εγκατέλειψε τα μαθήματα και αλητεύει στους δρόμους. Στο όνομα λοιπόν, του αύριο θυσιάζεται το σήμερα και τελικά ναρκοθετείται και αυτό ακόμη το αύριο! Έτσι μετά από μερικά χρόνια θα γυρίσουν τα παιδιά και θα τους πουν "εμείς δεν θέλαμε τα λεφτά σας, αλλά εσάς θέλαμε, να σας έχουμε κοντά μας όταν αισθανόμασταν την ανάγκη αυτή σαν παιδιά, σαν έφηβοι, σαν νέοι...". Τι να τα κάνει τα όσα χρήματα ένας νέος όταν δεν έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του, όταν αισθάνεται μόνος και αποξενωμένος στη ζωή, όταν έμαθε να έχει μόνο παροχές αλλά όχι να διαχειρίζεται τα αγαθά που του προσφέρονται... Είναι προτιμότερο να μην έχει χρήματα και να είναι συναισθηματικά ώριμος και ικανός να εργαστεί μόνος και να τα αποκτήσει.»

(π. Αντώνιος Στυλιανάκης, παιδοψυχίατρος - ψυχοθεραπευτής παιδιών και νέων)

«Ο ρόλος του πατέρα στην ψυχική ανάπτυξη του παιδιού»

Η πατρότητα είναι το ίδιο ευχάριστη και απαραίτητη στο παιδί με την μητρότητα. Το ίδιο το παιδί αισθάνεται ιδιαίτερη ικανοποίηση όταν δέχεται τις φροντίδες του πατέρα του. Πολλοί πατέρες βρίσκουν τη συγκίνηση που δοκιμάζουν από τις αντιδράσεις, όταν περιποιούνται τα παιδιά τους, σαν ένα από τα πιο μεγάλα πλεονεκτήματα του να είναι κανείς πατέρας. Αυτό συμβαίνει γιατί οι φροντίδες είναι αυτές που μας κάνουν να νιώθουμε το παιδί σαν τον ίδιο μας τον εαυτό.

Η ασχολία του πατέρα με το παιδί του δίνει την ευκαιρία να ξαναδοκιμάσει ο ίδιος κάποιες χαρές από τη δική του παιδική ζωή: Τη χαρά του παιχνιδιού, μια δυσκολία που ξεπεράστηκε σωστά, μια επιτυχία ή αποτυχία.

Ο πατέρας που συμπεριφέρεται απέναντι στο παιδί του όχι μόνο σαν δυνατός αλλά και με στοργή κρατάει στα χέρια του το κλειδί της ευτυχίας και της ψυχικής ισορροπίας του παιδιού του. Η σεξουαλική ταυτότητα του παιδιού εξαρτάται σ' ένα μεγάλο βαθμό από τη στάση του πατέρα. Όταν ο πατέρας απουσιάζει, το πρότυπό του μένει κενό και αφήνεται στο παιδί ν' ανακαλύψει στα τυφλά την έννοια της ανδρικής του ταυτότητας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα αγόρια να γίνονται ευάλωτα στη μίμηση στερεοτυπικών ανδρικών συμπεριφορών, όπως αυτές διαμορφώνονται από τη νοοτροπία της κοινωνίας (σκληρές, επιθετικές και βίαιες συμπεριφορές) κρατώντας ουσιαστικά μια ψυχική απόσταση από τους άλλους, η οποία θα στέκεται εμπόδιο στη σχέση τους με τους άλλους.

Σε ακραίες περιπτώσεις μέσα από την απελπισμένη ανάγκη τους για μια ανδρική ταυτότητα, υιοθετούν συμπεριφορές που φτάνουν μέχρι την παραβατικότητα.

Ένας πατέρας που συμμετέχει πολύ λίγο στη ζωή του παιδιού του και αυτό το πολύ λίγο το περνά αποδοκιμάζοντάς το, μαλώνοντάς το, μεταβάλλεται στη φαντασία του σαν ο χωροφύλακας του σπιτιού.

Το αποτέλεσμα τόσο της άσχημης και ανώριμης συμπεριφοράς της άσκησης των πατρικών καθηκόντων, όσο και της υπερβολικής χρήσης της πατρικής εξουσίας καταλήγουν σχεδόν στο ίδιο σημείο.

Επαναστατική, παραβατική, βίαιη αντίδραση από μέρους του παιδιού ή ολοκληρωτική υποταγή, και τα δύο το ίδιο καταστροφικά για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του παιδιού.

Η επιρροή του πατέρα πάνω στο παιδί θα ήταν πιο μεγάλη αν τις λίγες ώρες που περνούν μαζί τις διέθετε να γνωρίσουν καλύτερα ο ένας τον άλλο. **Ο πατέρας πρέπει να είναι ο πρώτος και ο καλύτερος φίλος του παιδιού από τον πρώτο χρόνο της ηλικίας του. Για να γίνει αυτό δεν πρέπει το παιδί να τον φοβάται, αλλά να τον σέβεται και να τον αγαπά.**

Ιουλία Σουλάνδρου – Ψυχολόγος

«Οικογένεια και αλλαγή»

Σύμφωνα με τον Βρετανό κοινωνιολόγο Anthony Giddens «οι μετασχηματισμοί που επηρεάζουν την προσωπική και τη συναισθηματική σφαίρα υπερβαίνουν τα σύνορα της κάθε συγκεκριμένης χώρας». Έτσι, και η Ελλάδα δεν μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση. **Ο εκμοντερνισμός, η τεχνολογία, ο πλούτος, η αστικοποίηση και το life style υπέσκαψαν τα θεμέλια του παραδοσιακού κανονιστικού συστήματος και επέφερε σημαντικές αλλαγές στις αξίες και τις νόρμες της παραδοσιακής-πατριαρχικής κοινωνίας.**

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και των επιστημών και η εξάπλωση τους σε μια μεγάλη μερίδα χωρών ήταν ένας από τους πιο σημαντικούς λόγους που επηρέασαν τις αξίες, τις αντιλήψεις και κατά συνέπεια τη συμπεριφορά των ανθρώπων. Η μοντέρνα κοινωνία χαρακτηρίζεται από φαινόμενα όπως η εκκοσμίκευση, η εκδημοκρατικοποίηση και ο ατομισμός. Ως αποτέλεσμα νέες αξίες και κανονιστικοί θεσμοί έχουν δημιουργηθεί και εξαπλωθεί ανάμεσα στις δυτικές κοινωνίες. Ο ιδεολογικός πλουραλισμός, η σχετικότητα, η ρευστότητα και η ανεκτικότητα είναι βασικά στοιχεία τα οποία έχουν αναπτυχθεί.

Οι γενικές αυτές κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές συνοδεύτηκαν από μια σειρά αλλαγών στους διάφορους κοινωνικούς θεσμούς – όπως η οικογένεια. Ο ρόλος των γυναικών μέσα στην οικογένεια και στην κοινωνία γενικότερα έχει ενδυναμωθεί αφού σήμερα διεκδικούν το δικαίωμα μόρφωσης τους, ένταξης στην αγορά εργασίας, είναι οικονομικά ανεξάρτητες, διεκδικούν μεγαλύτερη νομική ισότητα, έχουν περισσότερη ελευθερία στις κοινωνικές και σεξουαλικές τους σχέσεις ενώ παράλληλα μπορούν να ελέγξουν τη γονιμότητα τους μέσω διαφόρων ιατρικών μεθόδων.

Αυτές οι θεμελιακές αλλαγές έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της ελευθερίας και των προσωπικών επιλογών στις συμπεριφορές τους. Έτσι οι σύγχρονες τάσεις εμπερικλείουν σεξουαλικές εμπειρίες σε μικρότερες ηλικίες, λιγότερους γάμους, καθυστέρηση ή ακόμα και μη πραγματοποίηση γάμου, λιγότερα παιδιά, αύξηση των γεννήσεων εκτός γάμου, μεγαλύτερα ποσοστά διαζυγίων και κατ' επέκταση αύξηση των μονογονεϊκών και θετών οικογενειών και αύξηση των δευτέρων και τρίτων γάμων.

Αυτές οι ραγδαίες αλλαγές έχουν μεγαλύτερη επίδραση παρά τα ηθικά και θρησκευτικά συστήματα. **Οι γονείς έχουν χάσει την εξουσία που κατείχαν στις παραδοσιακές κοινωνίες προς τα παιδιά τους.** Η κοινωνία έχει γίνει λιγότερο αυστηρή και δημοκρατική κυρίως προς στα νεαρά μέλη της. **Στις μοντέρνες κοινωνίες οι άνθρωποι έχουν τον πρώτο λόγο στην επιλογή συντρόφου.** Η ρομαντική αγάπη είναι το πρώτιστο χαρακτηριστικό ενός επιτυχημένου γάμου και το άτομο στη σύγχρονη κοινωνία κατευθύνεται στη δημιουργία ενός γάμου που να ικανοποιεί τις σωματικές, ψυχολογικές και πνευματικές του ανάγκες δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στη μεγαλύτερη προσωπική ευτυχία- δεδομένο το οποίο είναι ένα γνήσιο προϊόν της βιομηχανικής κοινωνίας.

Η οικογένεια αποτελεί πεδίο διαμάχης μεταξύ της παράδοσης και της νεωτερικότητας τόσο σε καθημερινό όσο και σε συμβολικό επίπεδο. Το χαμένο καταφύγιο της οικογένειας αποτελεί το θεσμό που περιβάλλεται με τα εντονότερα αισθήματα νοσταλγίας από κάθε άλλο θεσμό με ρίζες

στο παρελθόν. Καθημερινά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι πολιτικοί και διάφοροι άλλοι οργανωμένοι παράγοντες αφορμώμενοι από διάφορα περιστατικά κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για την κατάρρευση της οικογένειας και μας καλούν να επιστρέψουμε στην παραδοσιακή οικογένεια.

Ο ρυθμός αυτών των αλλαγών διαφέρει από χώρα σε χώρα αλλά οι τάσεις που παρουσιάζονται είναι παρόμοιες. Πολλοί έχουν τη δυνατότητα να αποτραβηχτούν από τα προβλήματα που δημιουργεί αυτό το κύμα αλλαγής όμως από την άλλη δεν υπάρχουν μεγάλα περιθώρια αποστασιοποίησης αφού οι αλλαγές αυτές έχουν εισχωρήσει βαθιά στην κοινωνική μας ζωή. Αρκετοί υποστηρίζουν πως εάν υπάρξουν αλλαγές στις οικογενειακές δομές, για παράδειγμα αν μειωθούν τα διαζύγια, θα επιλυθούν διάφορα προβλήματα.

Οι ανθρώπινες κοινωνίες χαρακτηρίζονται από πληθώρα οικογενειακών και συγγενικών θεσμών. Στις δυτικές κοινωνίες η παραδοσιακή-πατριαρχική οικογένεια χαρακτηριζόταν από την ανισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα η οποία επεκτεινόταν σε όλους τους τομείς της ζωής.

Βασικά χαρακτηριστικά των παραδοσιακών - πατριαρχικών κοινωνιών ήταν:

1. Ο γάμος στηριζόταν στα κοινωνικο-οικονομικά συμφέροντα των δύο συμβαλλομένων οικογενειών. Επομένως ο έρωτας ή η ρομαντική αγάπη δεν αποτελούσε προϋπόθεση, ούτε υπήρχαν προσδοκίες για ανάπτυξη ενός τέτοιου είδους αγάπης. Η επιλογή συντρόφου γινόταν από τους γονείς και οι επιθυμίες του ζευγαριού δε θεωρούνταν συνήθως σημαντικές. Για παράδειγμα έτσι, όταν κάποιο άτομο βρισκόταν σε ηλικία γάμου, η επιλογή συντρόφου γινόταν από τους γονείς στη βάση συγκεκριμένων κοινωνικο-οικονομικών δεδομένων ενώ τα δύο υποψήφια άτομα παρέμεναν, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, αμέτοχα στην όλη διαδικασία.

2. Η σεξουαλικότητα ήταν άμεσα συνυφασμένη με την αναπαραγωγή. Η ανισότητα μεταξύ αντρών και γυναικών επεκτεινόταν και στη σεξουαλική τους ζωή αφού ακολουθούνταν δύο μέτρα και δύο σταθμά όσον αφορούσε στη σεξουαλικότητα του άντρα και της γυναίκας. Οι άντρες είχαν το δικαίωμα και «έπρεπε» πριν από το γάμο τους να έχουν σεξουαλικές εμπειρίες – όμως θέλοντας να εξασφαλίσουν τη συνέχεια στην καταγωγή και τη μεταβίβαση της περιουσίας, ήθελαν να είναι σίγουροι ότι μια συγκεκριμένη γυναίκα θα ήταν η μητέρα των παιδιών τους. Για αυτό η παρθενιά ήταν μια θεμελιώδης αρετή που έπρεπε να χαρακτηρίζει μια γυναίκα για να μπορέσει να παντρευτεί, ενώ παράλληλα η αφοσίωση και η πίστη προς τον άντρα τους ήταν δύο αρετές που καλλιεργούνταν στα κορίτσια και απαιτούνταν από την παραδοσιακή κοινωνία ώστε να μπορέσει ένας γάμος να στεριώσει.

3. Οι οικογένειες ήταν πολυμελείς – τα παιδιά αποτελούσαν οικονομική επένδυση για μια οικογένεια αφού τόσο οι αγροτικές εργασίες όσο και οι δουλειές του νοικοκυριού απαιτούσαν μεγάλο αριθμό εργατικών χεριών. Τα παιδιά έπρεπε να είναι υπάκουα στους γονείς [βρίσκονταν σε παρόμοια κοινωνική θέση όπως και οι γυναίκες] ενώ παράλληλα, δεν ανατρέφονταν με βάση τις ψυχοσωματικές τους ανάγκες αλλά οι γονείς ενδιαφέρονταν περισσότερο για τη συνεισφορά τους στις κοινές οικογενειακές ασχολίες που είχαν ως στόχο την επιβίωση της οικογένειας. Αυτό φυσικά δε σήμαινε πως οι γονείς δεν αγαπούσαν τα παιδιά τους αλλά οι προσδοκίες από τα παιδιά τους επικεντρώνονταν κυρίως στα θέματα επιβίωσης της οικογένειας ως συνόλου. Παράλληλα θεωρούσαν μεγάλη αμαρτία τη χρήση ακόμα και των τότε πρωτόγονων μεθόδων αντισύλληψης αφού πίστευαν πως τα παιδιά είναι «ευλογία για την οικογένεια» λέγοντας πως όσα παιδιά τους στείλει ο Θεός θα είναι καλοδεχούμενα.

Ο σύγχρονος γάμος και οικογένεια

Η ισότητα και η αλλαγή έχουν γίνει τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης οικογένειας. Στο παρελθόν οι ανάγκες του ατόμου έμπαιναν σε δεύτερη μοίρα αφού προτεραιότητα είχαν οι ανάγκες του συνόλου της οικογένειας. Σε αντίθεση σήμερα, υπάρχει μια στροφή προς το άτομο και τις ατομικές του ανάγκες. Υπάρχει παράλληλα μια μετατόπιση από τους εξωτερικούς ελέγχους της συμπεριφοράς του ατόμου (αυστηρές απαγορεύσεις που επέβαλλε προς το άτομο η παραδοσιακή κοινωνία) στους εσωτερικευμένους ελέγχους που σχετίζονται με τη συνείδηση του κάθε ατόμου (τα συναισθήματα ενοχής και τύψεων). Η ομοιομορφία που υπήρχε παλαιότερα ανάμεσα στα μέλη κάθε κοινωνίας ήταν αποτέλεσμα του έντονου κοινωνικού ελέγχου που ασκούσε η κοινωνία στα μέλη της, φαινόμενο που σήμερα περιορίζεται αφού οι πράξεις του ατόμου καθοδηγούνται από εσωτερικούς, εξατομικευμένους ελέγχους.

Σήμερα υπάρχει μια πληθώρα παραγόντων που επηρεάζουν τις προτιμήσεις στην επιλογή συντρόφου, τις επιλογές και τα αποτελέσματα αυτών των σχέσεων. Διάφορες έρευνες έχουν επισημάνει ένα αριθμό σημαντικών παραγόντων που συμβάλουν στην ευτυχία ή τη δυστυχία ενός ζευγαριού. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι:

1. **Η ταύτιση προσωπικότητας:** η γνώση των βασικών χαρακτηριστικών της προσωπικότητας του καθενός είναι σημαντική αφού αυξάνει τη συναισθηματική εγγύτητα και βοηθά στη σωστή καλλιέργεια μιας σχέσης. Όσο πιο αρεστά είναι τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και κάποιες συνήθειες του/της συντρόφου τόσο πιο ικανοποιητική είναι η σχέση. Χαρακτηριστικά όπως: η ευερεθιστότητα, η κυκλοθυμία, το πείσμα, η ζήλια και η κτητικότητα

είναι χαρακτηριστικά τα οποία δημιουργούν αρνητικά συναισθήματα και προβλήματα μέσα στη σχέση ενώ χαρακτηριστικά όπως: η κατανόηση, η τρυφερότητα, η υπομονή και η δημοκρατικότητα είναι χαρακτηριστικά τα οποία δημιουργούν θετικά συναισθήματα και βοηθούν τη σχέση να αναπτύσσεται.

2. **Οι ικανότητες επικοινωνίας:** η ικανότητα της ακρόασης των σκέψεων και των συναισθημάτων του ενός συντρόφου από τον άλλο πάνω σε όλα τα θέματα που αφορούν ένα ζευγάρι αλλά και η ανταλλαγή απόψεων και προβληματισμών που αφορούν την καθημερινότητα είναι ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία τα οποία πρέπει να υπάρχουν σε μια σχέση για να είναι λειτουργική.

3. **Οι δεξιότητες επίλυσης των συγκρούσεων:** τα ζευγάρια που έχουν τη δυνατότητα να αναγνωρίζουν τα προβλήματα που τυχόν να δημιουργούνται μέσα στη σχέση τους και έχουν την ικανότητα να επιλύουν τις διαφορές που δημιουργούνται μεταξύ τους έχουν μια πιο θετική και λιγότερο φορτισμένη σχέση από ότι τα ζευγάρια που παρόλο που αναγνωρίζουν τα προβλήματα που πιθανόν να υπάρχουν ανάμεσα τους τα αφήνουν ελπίζοντας κατά κάποιο τρόπο ότι θα ξεχαστούν.

4. **Οι ικανότητες διαχείρισης των οικονομικών:** τα οικονομικά είναι ένας παράγοντας κλειδί στις σχέσεις και ο σωστός προγραμματισμός του οικογενειακού προϋπολογισμού είναι ένα ζήτημα που αποφορτίζει το ζευγάρι από περιττό άγχος και ανασφάλεια. Κάποιοι άνθρωποι λόγω χαρακτήρα τείνουν να είναι πολυέξοδοι, άλλοι να είναι πιο οικονομικοί. Η πλειοψηφία βρίσκεται κάπου στη μέση. Διαφωνίες για τον τρόπο που ξοδεύονται τα χρήματα δημιουργούν συγκρούσεις και πολλές φορές αλυσιδωτά προβλήματα ανάμεσα στο ζευγάρι.

5. **Η συμμετοχή σε κοινές δραστηριότητες ψυχαγωγίας:** η συμμετοχή σε τέτοιου είδους δραστηριότητες ενδυναμώνει και αναζωογονεί τη σχέση

6. **Οι σεξουαλικές σχέσεις:** οι σεξουαλικές σχέσεις είναι ένας άλλος τρόπος επικοινωνίας και έκφρασης των δύο συντρόφων και αποτελεί συνήθως το δείκτη της ποιότητας μιας σχέσης. Όταν υπάρχει επικοινωνία στους υπόλοιπους τομείς της ζωής ενός ζευγαριού οι σεξουαλικές σχέσεις ενδυναμώνουν τη σχέση και δένουν περισσότερο το ζευγάρι. Αντίθετα, στις περιπτώσεις που η σχέση είναι δυσλειτουργική παρουσιάζεται συναισθηματική απομάκρυνση και κατά συνέπεια, τις περισσότερες φορές, δημιουργείται ψυχρότητα και στη σεξουαλική σχέση του ζευγαριού.

7. **Η συμφωνία για θέματα που αφορούν στα παιδιά και στη γονεϊκότητα:** το ζευγάρι θα πρέπει να συμφωνήσει για το κατά πόσο θέλει να αποκτήσει παιδιά και πως θέλει να τα μεγαλώσει. Διαφορές που αφορούν στον τρόπο ανατροφής, στην πειθαρχία και στις αξίες που θέλει να μεταδώσει στα παιδιά του ο κάθε γονέας πολλές φορές δημιουργούν συγκρούσεις ανάμεσα τους.

8. **Οι καλές σχέσεις με την ευρύτερη οικογένεια και τους φίλους:** οι σχέσεις με τα πεθερικά, άλλους συγγενείς και φίλους μπορούν είτε να ενδυναμώνουν είτε να προκαλέσουν προβλήματα σε ένα γάμο. Αν δεν υπάρξει αποτελεσματικός και προσεκτικός χειρισμός αυτών των προκλήσεων μπορούν να δημιουργήσουν ένα αγεφύρωτο χάσμα ανάμεσα στο ζευγάρι.

9. **Συμφωνία στους ρόλους:** το ζευγάρι θα πρέπει να κάνει μια τέτοια κατανομή ευθυνών ώστε να δουλεύει καλύτερα η σχέση για αυτούς. Οι δύο βασικοί τύποι κατανομής ευθυνών είναι: 1. η ισότιμη κατανομή των ευθυνών για το σπίτι και τα παιδιά και 2. η πιο παραδοσιακή κατανομή ευθυνών όπου ουσιαστικά οι ευθύνες για το σπίτι και τα παιδιά επιβαρύνουν σχεδόν αποκλειστικά τη γυναίκα, και τέλος

10. **Οι ψυχικές/πνευματικές αξίες:** οι πνευματικές αξίες, όπως για παράδειγμα η θρησκευτικότητα/θρησκευτική πίστη είναι ένας παράγοντας που είτε δημιουργεί ένα δυνατό δεσμό ανάμεσα στο ζευγάρι, είτε δημιουργεί εκρηκτικές καταστάσεις.

Έτσι σήμερα η σχέση ενός ζευγαριού είναι μια συνεχής και επίπονη διαδικασία, που χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια και από τους δύο συντρόφους για να διατηρεί ένα αρκετά ψηλό βαθμό ικανοποίησης μέσα από τη συνεχή αναζήτηση νέων τρόπων αναζωογόνησης και ενδυνάμωσης της σχέσης τους, σε μια πολύπλοκη και απαιτητική σύγχρονη κοινωνία.

<http://sciencearchives.wordpress.com/2011/01/07/%CE%AD-%CF%8D-%CE%AC/>

Θέματα για συζήτηση:

- Ποιος είναι ο ρόλος της γυναίκας σήμερα στις δυτικές-αναπτυγμένες κοινωνίες και ποιες συνθήκες τον άλλαξαν; Κατά πόσο ο ρόλος αυτός διαμορφώνει τη ζωή των σημερινών γυναικών;
- Ποιος είναι ο ρόλος του πατέρα σήμερα στην ψυχική ανάπτυξη του παιδιού; Ο ρόλος του πατέρα και της μητέρας πιστεύετε ότι είναι διαφορετικός ή αλληλοσυμπληρούμενος;
- Ποια ήταν η δομή και η σχέση των μελών της οικογένειας παλαιότερα και ποια σήμερα; Ποιος ο ρόλος της οικογένειας στην κοινωνικοποίηση των μελών της;
- Ποια τα βασικά κριτήρια-γνωρίσματα του γάμου στις παραδοσιακές-πατριαρχικές κοινωνίες;
- Ποια είναι τα βασικότερα κριτήρια για τη δημιουργία μιας επιτυχημένης και ευτυχισμένης οικογένειας σήμερα;